

Spis treści

- 17 _____ Wykaz skrótów i określeń
21 _____ Wstęp

Część I

Wprowadzenie do problematyki kodyfikacji prawa karnego Polski Ludowej

Rozdział 1

45 _____ **Zagadnienia ogólne**

- 45 _____ 1.1. Prawo, przestępstwo, kara, państwo i „praworządność” w państwie
komunistycznym a problem kodyfikacji prawa karnego
61 _____ 1.2. Trzy nurty kodyfikacji prawa karnego materialnego PRL 1944–1969

Rozdział 2

67 _____ **Prawo karne początków „polskiej rewolucji socjalistycznej”: pierwsze regulacje prawne (1944–1947)**

- 69 _____ 2.1. Pierwsze regulacje prawne – próba klasyfikacji
70 _____ 2.1.1. Przestępstwa wojenne i kolaboracja – przepisy „odwetowe”
75 _____ 2.1.2. Przepisy karne „porachunkowe”
77 _____ 2.1.3. Ochrona funkcjonowania gospodarki, administracji i wymiaru
sprawiedliwości
80 _____ 2.2. Mały kodeks karny – czasowa czy etapowa ustawa karna?
88 _____ 2.3. Wpływ przepisów prawa karnego wojskowego (1943–1945) na rozwój
powszechnego prawa karnego

- 96 ____ 2.4. Problem wykładni przepisów prawa karnego materialnego 1947–1969
 103 ____ 2.5. „Kawałkowana” kodyfikacja 1947–1949

Część II

Projekt Lernella

Rozdział 1

- 115 ____ **Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego 1947–1950
 Unifikacja, kodyfikacja czy reforma?**
- 115 ____ 1.1. Geneza i organizacja prac w latach 1947–1950
 117 ____ 1.2. Program Henryka Świątkowskiego
 120 ____ 1.3. Rozpoczęcie prac
 128 ____ 1.4. Ankieta z 1948 roku
 133 ____ 1.5. Drugie posiedzenie Komisji Kodyfikacyjnej – program Lernella
 135 ____ 1.6. W kręgu systematyki części szczególnej
 137 ____ 1.7. Przestępstwa gospodarcze – projekt Lernella
 143 ____ 1.8. Przestępstwa przeciwko niepodległości, całości i ustrojowi Polski
 Ludowej – projekt Banczerza i Lernella
 146 ____ 1.9. Przestępstwa przeciwko pokojowi i ludzkości – projekty Cypriana
 i Sawickiego oraz reorganizacja toku prac komisji
 150 ____ 1.10. „Kawałkowana” kodyfikacja w latach 1950–1956
 157 ____ 1.11. Wytyczne wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej

Rozdział 2

- 163 ____ **Prawnokarna ochrona własności społecznej w świetle
 dekretów marcowych z 1953 roku**
- 167 ____ 2.1. Geneza dekretów marcowych
 172 ____ 2.2. Dekrety marcowe
 176 ____ 2.2.1. Własność społeczna czy mienie społeczne?
 181 ____ 2.2.2. Zagarnięcie mienia społecznego i problem recydywy
 183 ____ 2.3. Podsumowanie

Rozdział 3

185 ____ **Komisja Konsultacyjno-Naukowa
i Komisja Kodyfikacyjna Ministerstwa Sprawiedliwości
1950–1956**

- 188 ____ 3.1. Organizacja prac
- 188 ____ 3.1.1. Komisja Konsultacyjno-Naukowa
- 190 ____ 3.1.2. Komisja Kodyfikacyjna
- 191 ____ 3.2. Czynności organizacyjno-przygotowawcze do prac nad projektem kodeksu karnego
- 197 ____ 3.3. Problematyka kodyfikacji prawa karnego materialnego w kampanii przygotowawczej do I Kongresu Nauki Polskiej – walka z kryminologią
- 198 ____ 3.3.1. Referat o stanie nauki prawa karnego materialnego w Polsce
- 204 ____ 3.3.1.1. Dyskusja nad referatem
- 210 ____ 3.4. Program prac nad reformą i kodyfikacją prawa karnego materialnego autorstwa Emila Stanisława Rappaporta
- 212 ____ 3.5. Zebranie w Ministerstwie Sprawiedliwości 20 lutego 1951 roku
- 215 ____ 3.6. Prawnicy „starej nadbudowy” w „nowej bazie” – konferencja Komisji Konsultacyjno-Naukowej z 31 marca 1951 roku

Rozdział 4

231 ____ **Pierwszy projekt kodeksu karnego PRL: projekt Lernella**

- 232 ____ 4.1. Geneza projektu
- 239 ____ 4.2. Charakterystyka i dalsze losy projektu Lernella
- 241 ____ 4.2.1. Dwa projekty czy jeden w dwóch odsłonach?
- 249 ____ 4.2.2. Zdrada ojczyzny w projekcie Lernella
- 259 ____ 4.2.3. Obraz rzeczywistości Polski Ludowej połowy lat pięćdziesiątych przez pryzmat przepisów części szczególnej projektu Lernella
- 269 ____ 4.2.4. Język projektu Lernella
- 275 ____ 4.2.5. Projekt Lernella w opiniach przedstawicieli nauki oraz w dyskusji publicznej

Część III

Projekt Sawickiego

Rozdział 1

- 289 ____ **Zespół Prawa Karnego Materialnego Komisji Kodyfikacyjnej z 1956 roku**
- 292 ____ 1.1. Referat Woltera i kwestionariusz
- 296 ____ 1.2. Kolejne wersje projektu
- 301 ____ 1.3. Charakterystyka projektu Sawickiego
- 313 ____ 1.3.1. Projekt Sawickiego a kodeks karny RFSRR z 1960 roku
- 314 ____ 1.4. Rzeczywistość Polski Ludowej początku lat sześćdziesiątych przez pryzmat przepisów części szczególnej projektu Sawickiego
- 324 ____ 1.5. Lex Jankowski
- 326 ____ 1.5.1. Charakterystyka
- 334 ____ 1.6. Wytyczne wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej

Rozdział 2

- 341 ____ **„Kawałkowana” kodyfikacja w latach 1956–1964 i jej wpływ na prace projektowe**
- 341 ____ 2.1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży
- 352 ____ 2.2. Ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. i z dnia 10 grudnia 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu
- 357 ____ 2.3. Ustawa z dnia 22 maja 1958 r. o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo
- 363 ____ 2.4. Ustawy dotyczące przestępczości gospodarczej 1957–1959: ustawa antyspekulacyjna, ustawa styczeniowa i ustawa czerwcową
- 379 ____ 2.5. Inne ustawy „kawałkowane” kodyfikacji

Rozdział 3

- 383 ___ **Dyskusja nad projektem Sawickiego**
- 386 ___ 3.1. Mieczysław Szerer o projekcie
- 388 ___ 3.2. Przebieg dyskusji
- 401 _____ 3.2.1. Dyskusja w prasie i środowisku prawniczym
- 412 _____ 3.2.2. Zrzeszenie Prawników Polskich a projekt Sawickiego
- 421 _____ 3.2.3. Projekt Sawickiego w świetle dyskusji środowiskowej
- 422 _____ 3.2.4. Obrona Mieczysława Szerera
- 424 _____ 3.2.5. Wnioski z przebiegu dyskusji
- 427 _____ 3.2.6. Podsumowanie. Dyskusja z perspektywy delegata Ministerstwa
Sprawiedliwości
- 429 _____ 3.2.7. Kontrowersje wokół dyskusji nad projektem Sawickiego
- 434 ___ 3.3. Stanowisko PZPR wobec projektu Sawickiego
- 438 ___ 3.4. Stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Komisji
Kodyfikacyjnej wobec projektu Sawickiego i przebiegu dyskusji
nad nim
- 442 ___ 3.5. Stanowisko Episkopatu Polski

Część IV

Projekt Andrejewa

Rozdział 1

- 451 ___ **Założenia społeczno-polityczne kodeksu karnego**
- 458 ___ 1.1. Przebieg prac
- 462 _____ 1.1.1. Część ogólna
- 463 _____ 1.1.1.1. Materialne ujęcie przestępstwa
- 472 _____ 1.1.1.2. Warunkowe umorzenie postępowania karnego
- 474 _____ 1.1.1.3. Kara
- 475 _____ 1.1.1.3.1. Kara śmierci i dożywotnie pozbawienie wolności
- 480 _____ 1.1.1.3.2. Kara pozbawienia wolności
- 481 _____ 1.1.1.3.3. Kara pracy poprawczej
- 484 _____ 1.1.1.3.4. Grzywna

486	_____	1.1.1.3.5. Nagana
487	_____	1.1.1.3.6. Kara nieoznaczona w stosunku do młodocianych
489	_____	1.1.1.3.7. Kary dodatkowe
491	_____	1.1.1.4. Nadzwyczajne złagodzenie kary
493	_____	1.1.1.5. Recydywa
497	_____	1.1.1.6. Wiek
498	_____	1.1.2. Część szczególna
503	_____	1.1.2.1. Dyrektywy dotyczące przestępstw przeciwko własności społecznej i gospodarce uspołecznionej
510	_____	1.1.2.2. Dyrektywy dotyczące przestępstw przeciwko jednostce i jej prawom
513	_____	1.1.2.3. Dyrektywy dotyczące innych przestępstw
516	_____	1.1.3. <i>Założenia społeczno-polityczne k.k. w Ministerstwie Sprawiedliwości</i>
519	_____	1.1.4. Kontrowersje wokół charakteru i istoty <i>Założeń społeczno-politycznych k.k.</i>

Rozdział 2

525	_____	Prace nad częścią ogólną projektu Andrejewa
526	_____	2.1. Posiedzenia organizacyjne Zespołu Prawa Karnego Materialnego
527	_____	2.1.1. Wytyczne Franciszka Wróblewskiego
528	_____	2.1.2. Zasady Igora Andrejewa
530	_____	2.2. Decyzje Prezydium Zespołu Prawa Karnego Materialnego z 29 października 1965 roku
531	_____	2.3. Dyskusja nad wybranymi przepisami (instytucjami) części ogólnej projektu k.k.
534	_____	2.3.1. Zasady odpowiedzialności
534	_____	2.3.1.1. Społeczne niebezpieczeństwo czynu czy społeczna szkodliwość?
538	_____	2.3.1.2. <i>Nullum crimen sine lege anteriori</i>
540	_____	2.3.2. Znikome społeczne niebezpieczeństwo czynu
545	_____	2.3.3. Zbrodnia i występki
546	_____	2.3.4. Czyn zabroniony czy czyn przestępny oraz <i>culpa dolo exorta</i>
547	_____	2.3.5. Wiek
550	_____	2.3.6. Zbieg przepisów
552	_____	2.3.7. Przestępstwa skutkowe z zaniechania

552	_____	2.3.8. Postacie popełnienia przestępstwa
552	_____	2.3.8.1. Przygotowanie
555	_____	2.3.8.2. Usiłowanie
557	_____	2.3.8.3. Sprawstwo, współsprawstwo, podżeganie i pomocnictwo
560	_____	2.3.9. Wyłączenie odpowiedzialności karnej
560	_____	2.3.9.1. Działanie w granicach uprawnień i obowiązków
562	_____	2.3.9.2. Obrona konieczna i stan wyższej konieczności
565	_____	2.3.9.3. Zgoda uprawnionego do dysponowania dobrem chronionym
567	_____	2.3.9.4. Inne okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną
571	_____	2.3.9.5. Problem kontratypu ryzyka nowatorstwa – projekt Leszka Lernella
571	_____	2.3.10. Warunkowe umorzenie postępowania
576	_____	2.3.11. Kara
581	_____	2.3.11.1. Kara śmierci
583	_____	2.3.11.2. Kara pozbawienia wolności
585	_____	2.3.11.3. Kara pracy poprawczej (ograniczenia wolności)
591	_____	2.3.11.4. Grzywna czy kara pieniężna?
594	_____	2.3.11.5. Pozbawienie praw publicznych
596	_____	2.3.11.6. Pozbawienie praw rodzicielskich lub opiekuńczych
597	_____	2.3.11.7. Inne zakazy oraz konfiskata mienia
601	_____	2.3.11.8. Dyrektywy wymiaru kary
605	_____	2.3.11.9. Nadzwyczajne złagodzenie kary
607	_____	2.3.12. Recydywa
618	_____	2.3.13. Warunkowe przedterminowe zwolnienie
622	_____	2.3.14. <i>Lex loci delicti commissi</i>
626	_____	2.3.15. Środki zabezpieczające
629	_____	2.3.16. Zatarcie skazania
630	_____	2.3.17. Młodociani

Rozdział 3

635 ___ **Prace nad częścią szczególną projektu Andrejewa**

635	___	3.1. Zdrada ojczyzny
640	___	3.2. Przestępstwa wojenne i przeciwko ludzkości
643	___	3.3. „Szeptanka”
647	___	3.4. Sabotaż

- 649 ___ 3.5. Problem zagarnięcia mienia społecznego
 654 ___ 3.6. Niegospodarność i niedobór (tzw. manko)
 660 ___ 3.7. Przystępczość aferowa przez pryzmat afer: skórzanej, mięsnej
 i baru Praha
 668 ___ 3.8. Chomikowanie, spekulacja, fuchy i oszustwa sklepowe
 673 ___ 3.9. Bubloróbstwo, brakoróbstwo i produkcja złej jakości
 675 ___ 3.10. Kradzież zuchwała i kradzież z włamaniem
 677 ___ 3.11. Spędzenie płodu (przerywanie ciąży) oraz dzieciobójstwo
 681 ___ 3.12. Przystępstwa komunikacyjne
 691 ___ 3.13. Pasożytnictwo społeczne ze szczególnym uwzględnieniem problemu
 prostytutki
 694 ___ 3.14. Korupcja i płatna protekcja
 696 ___ 3.15. Ochrona wolności sumienia i wyznania
 701 ___ 3.16. Zniesławienie
 703 ___ 3.17. Systematyka części szczególnej

Rozdział 4

- 713 ___ **Prace kodyfikacyjne nad projektem Andrejewa
 w środowisku rządowym i partyjnym oraz w Sejmie**
- 719 ___ 4.1. Dyskusja nad projektem kodeksu karnego w Prezydium Klubu
 Poselskiego PZPR
 723 ___ 4.2. Prace nad projektem kodeksu karnego w Komisji Wymiaru
 Sprawiedliwości KC PZPR
 727 ___ 4.3. Konsultacje z Prezesem Rady Ministrów Józefem Cyrankiewiczem
 734 ___ 4.4. Prace kodyfikacyjne na forum Rady Ministrów
 737 ___ 4.5. Projekt kodeksu karnego w Sejmie PRL – pierwsze czytanie
 743 ___ 4.6. Prace w Komisji Wymiaru Sprawiedliwości Sejmu PRL –
 drugie czytanie
 745 ___ 4.6.1. Konsultacje projektu kodeksu karnego z komisjami sejmowymi
 752 ___ 4.6.2. Ciąg dalszy prac Komisji Wymiaru Sprawiedliwości Sejmu PRL –
 zakończenie drugiego czytania

Rozdział 5

757 ___ **Dyskusja publiczna nad projektem Andrejewa**

759 ___ 5.1. Dyskusja w prasie codziennej

765 ___ 5.2. Stanowisko przedstawicieli doktryny prawa karnego

Rozdział 6

775 ___ **Uchwalenie projektu Andrejewa i referat Franciszka Wróblewskiego**

782 ___ 6.1. Referat Franciszka Wróblewskiego

787 ___ Zakończenie

813 ___ Aneks

833 ___ Bibliografia

833 ___ 1. Źródła

833 ___ 1.1. Archiwum Akt Nowych w Warszawie

835 ___ 1.2. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

835 ___ 1.3. Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie

835 ___ 1.4. Biblioteka Sejmu RP w Warszawie

836 ___ 1.5. Projekty kodeksu karnego

836 ___ 1.6. Akty prawne

841 ___ 1.7. Wytyczne Sądu Najwyższego i orzeczenia

842 ___ 2. Literatura

878 ___ 3. Źródła internetowe

880 ___ 4. Inne

881 ___ Nota odautorska

883 ___ Indeks osób

891 ___ Summary

893 ___ Zusammenfassung